

V SPOMIN

Razgledi

Umril je Taras Kermauner (1930-2008), prvak slovenske duhovnosti druge polovice 20. stoletja. Ljubljčan, ki je v letih 1973-79 živel in ustvarjal v Drulovki pri Kranju. Njegovo knjigo Navzkrižna srečavanja imajo nekateri za "Veliki slovenski tekst" ...

Obrazi Tarasa Kermaunerja

MIHA NAGLIČ

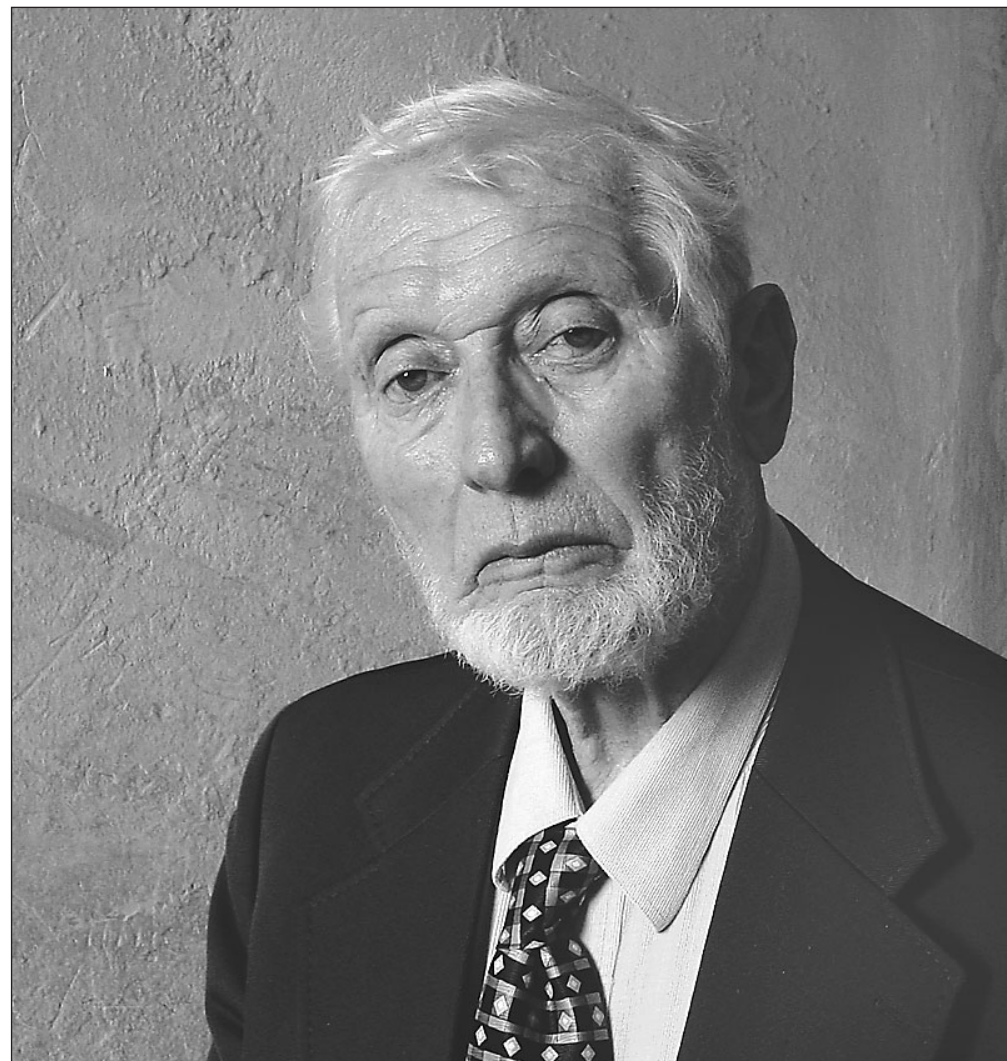
Ko sem prebiral Kermaunerjeva Navzkrižna srečavanja (Študentska založba, zbirka Beletrina, 2008), sem se spomnil na Vidmarjeve Obraze iz leta 1979. V njih je patriarh slovenske esejistike in kritike 20. stoletja v besedah portretiral svoje sodobnike, o njih izrekel svojo tako rekoč poslednjo sodbo. Zdaj smo dobili knjigo, v kateri je to naredil Kermauner: objavil spomine, portrete in analize osebnosti njegove dobe; med njimi so seveda tudi Vidmar in tisti, ki jih je ta tako vneto kritiziral. Na prvem mestu je prijatelj Primož Kozak. Sledijo "pomembneži in očetje": Ferdo Kozak, Josip Vidmar, Boris Kidrič in Edvard Kocbek. Posebno, osrednjo in najbolj obsežno mesto v 660 strani debeli knjigi ima Ivan Mrak, "prijatelj in oče". Pristrčna sta portreta Petra Božiča in Marjana Rožanca, ki sta bila za Tarasa "prijatelja in bohe-ma". Marko Slodnjak je bil njegov prijatelj, njegov oče Anton si je zaslužil oznako "pomembnež in oče". In ne nazadnje je tu še avtorjev "biološki" oče Dušan Kermauner.

V pogovoru z Mitjo Čandrom, urednikom zbirke Beletrina, ki sklepa knjigo, mu Kermauner zaupa, kar sledi: "Brez nekaterih ljudi ne bi bil, kar sem (postal); brez svojih nadomestnih očetov in žene Alenke Goljevšček, a tudi ne brez svoje grupe." To "grupo" pa so tvorili njegovi "najbolj intimni prijatelji", rojeni okrog leta 1930, ki so bili hkrati "glavni slovenski umetniki književne usmeritve": Primož Kozak, Dominik Smole, Lojze Kovačič, Janko Kos, Marjan Rožanc, Dane Zajc, Gregor Strniša, Peter Božič in Venko Taufer. Ni kaj: "top ten" slovenske literarne scene! Enajsti član te elitne reprezentance je bil seveda Taras Kermauner sam, njen interpret. Pozneje so se tej temeljni grupi iz 50-tih let pridružili oziroma se z njo povezali Jože Pučnik, Dušan Pirjevec, Dušan Jovanović, Franci Zagoričnik, Tomaž Šalamun, Tine in Spomenka Hribar, Dimitrij Rupel, Niko Grafenauer ... Ognjišča, okoli katerih so se združevali, so

bile revije: Beseda, Revija 57, Perspektive, Problemi, Nova revija.

Njihova glavna "naloga" je bila: uveljaviti modernizem v slovenski literaturi, z lastnimi deli in s prevodi takrat nezaželenih tujih avtorjev. "Moč in zasluga moje generacije-skupine je predvsem v tem, da je znala odpreti Slovenijo modernemu - strašnemu, nihilističnemu - svetu; da je izdelala teoretični instrumentarij in praktično držo za soočanje s tem svetom." Tako Slovenija ni ostala ne partijski ne klerikalni rezervat (kar si mnogi pri nas slej ko prej želijo); "cep-ljena z nihilizmom" je bila že pred osamosvojitvijo duhovno pripravljena na soočenje z Evropo. Svoj modernizem so zoperstavili Vidmarjevemu "klasicizmu" in Zihherlovemu socialističnemu realizmu. Moderna literatura ni hotela več neposredno korespondirati z realnostjo. Za moderniste je bilo njihovo delo igra (ludizem), odkrivala je odtujenega človeka (reizm, človek = reč), odprla se je seksizmu, hedonizmu, lingvizmu, retorizmu ... Kermaunerjeva vloga je bila to početje razlagati in zagovarjati, zlasti pred tistimi, ki sta jim slej ko prej glavna le "(ob)last in (s)last". V letih 1986-87 se je s svojo grupo razšel in se umaknil v krščanstvo, v 90-tih se je odvrnil tudi od tega (od vere kot institucije - Cerkev). S knjigo Navzkrižna srečavanja se je to pomlad vrnil v javnost, zbudil izjemno intelektualno in medijsko pozornost, potem pa nenadoma umrl. Tako je ta kapitalna knjiga - izjemni potret slovenske duhovnosti v drugi polovici 20. stoletja - postala tudi njegova duhovna oporoka.

Sicer pa avtor v knjigi ne portretira le osebnosti naše književnosti in duhovnosti. V nasprotju z večino Slovencev visoko ceni Borisa Kidriča (črni ga črtijo, rdeči se ga sramujejo), ki ga je tudi osebno poznal in mu poseblja "lik zmagovite revolucije". Še posebej duhovita se mi zdi Kermaunerjeva primerjava Kidriča in Kocbeka z apostoloma Petrom in Pavlom. "Kidričevo partizansko ime je bilo Peter; Kocbekovo li katerih so se združevali, so

Taras Kermauner, spomladi 2008, ena zadnjih fotografij / Foto: Študentska založba, Ljubljana

rala bistvene dvoglavosti slovenske revolucije? Kocbek je oznanjal in pričeval svetost, se obračal s surove vojne k metafizičnim vprašanjem, moralni filozof, skrivnostni in ponotranjeni videc; v revolucijo je pritegnil staro - grško, rimsko, evropsko krščansko - kulturo. Kidrič je bil - kljub svojemu meščan-skemu poreklu - tesar, ročni delavec, obrnjen navzven, v apostolsko akcijo. Kot Peter je prvi zgrabil za meč, hotel je udarjati, sekati, udarjal je in obtesal zgodovino; pred njim, zmagovalcem, se je zleknila kot ranjena in udomačena žival. Bil je Peter skala, živa in drveča, ki z veletokom revolucionarne partije razbija breg stare države in stare družbe, vdira in utira strugo za povsem nov tok."

Ko sem knjigo prebral - res obredno branje! - sem videl, da avtor skozi vse te prijatelje, očete in pomembneže navsezadnje portretira predvsem sebe, svoj telesni in duhovni obraz. Pri tem je dostikrat tudi do sebe neusmiljeno iskren. Na straneh, denimo, kjer opisuje obisk pri profesorju Borisu Zihherlu

("gora škofjeloškega zihherlovja"). Šlo je za to, da bi postal njegov asistent, da bi nastopil akademsko kariero, kar pa je osebno doživljal tako, kot da bi prodal svojo dušo hudiču. "Posledic tega pogovora ne bom podrobno razlagal ... Le na kratko, da prilika ne bo obvisela v zraku. Opisani razgovor me je bil notranje in usodno tako zavozljal, da nisem zmogel leto in pol napisati ene same besede; niti za privatno rabo, niti za dnevnik ne. Umolknil sem sebi, čeprav sem morda ravno tedaj največ govoril drugim; to govorjenje je bilo skrajno nerovno samorazžiranje, ne pa komunikacija. Bog mi je vzel, za kazen, dar izpovedovanja, ki odrešuje. Popival sem, kot malokdaj v življenju. Se oddaljil od žene, ki sem jo resnično ljubil. Privlačevale so me profesionalne prostitutke - pri njih sem našel edini ustrežni užitek; v njih sem začutil sebi enake. Študiral sem eksistencialiste, da bi se čim bolj oborožil s paradoksi. Se kuhal v lastnem znoju in gnoju. Dokler se nisem prekuhal. Se očistil.

Se odločil, da moram za vsako ceno iz pekla ..."

Kermaunerjevo osrednje intelektualno delovišče in prizorišče njegovega "viciranja" je bilo v Ljubljani. Zadnja desetletja svojega življenja pa je z ženo Alenko preživel na robu Drulovke pri Kranju in v vasi Avber na Kra-su (od 1979). "Poleti 1964, že po koncu Perspektiv, sem se sprehajal v Drulovki pod drevesnimi krošnjami, poslušal valove Save, ki so se v soteski pod mano divje in šumno razbijali ob čereh, vpiljal vase tišino, ki so jo glasovi narave še bolj poudarjali in ki sem jo silovito potreboval. Prebral sem komaj kakšno knjigo. Zahajal sem le v bližnje Labore, k Marku Pogačniku, z njim kolesaril; z Zagoričnikom smo zlezli na Storžič. Počival sem kot po dolgotrajni boleznini, dokler se nisem na jesen zbudil v novo odločnost, v iskanje nove resnice in drže." Zdaj je njegova celovita in večplastna resnica in tej primerna drža razvidna iz njegovega velikega opusa, ki ga bomo lahko proučevali in se iz njega navdihovali še dolgo po njegovi smrti.

"Moč in zasluga moje generacije-skupine je predvsem v tem, da je znala odpreti Slovenijo modernemu - strašnemu, nihilističnemu - svetu; da je izdelala teoretični instrumentarij in praktično držo za soočanje s tem svetom."
(Taras Kermauner)